

Bölüm 7

İKİ DEVLET, BİR ANAYASA, ÜÇ MECLİS VE TARTIŞILAN ORTAK BİR KONU: NİSABI MÜZAKERE

Bülent KARA¹

GİRİŞ

Osmanlı Devleti'nde Kanuni Esasi olarak adlandırılan anayasa ilk kez 23 Aralık 1876 yılında kabul edilmiştir. 119 maddeden oluşan bu anayasanın 42. maddeden 59. maddeye kadar olan hükümleri Meclisi Umumi, 60. maddeden 64. maddeye kadar olan hükümleri Heyeti Ayan ve 65. maddeden 80. maddeye kadar olan hükümleri ise Heyeti Mebusan başlığı altında ifade edilmiştir (Kili &Gözübüyük, 1985: 35-40).

1876 Anayasasına göre, Meclisi Umuminin her iki heyeti her sene kasım ayı başında padişah iradesi ile toplanır ve mart ayı başında yine padişah iradesiyle kapanırdı ve bu heyetlerden birisinin toplanamadığı zamanlarda diğeri de toplanamazdı (Madde 43) (Kili &Gözübüyük, 1985: 35).

Padişahın geniş yetkilere sahip olduğu bu anayasada, görülecek lüzum üzerine Meclisi Umumiyi vaktinden önce açabilme ve belirlenmiş olan toplantı süresini kısaltma veya uzatma yetkisi padişaha verilmiştir (Madde 44) (Kili &Gözübüyük, 1985: 35-36).

Anayasanın 51. maddesi, her iki heyetin müzakereye başlayabilmesini toplam mebus sayısının yarıdan bir fazlasının hazır bulunmasına bağlarken, genel görüşmede ve karar vermede 2/3 çoğunluk şartını gerektirmeyen oylamalarda salt çoğunluğun esas alınacağını ve muhtemel bir eşitlik durumunda reisin vereceği kararın iki oy olarak sayılacağını belirtmektedir (Kili &Gözübüyük, 1985: 36).

Nisabı müzakere görüşmelerinde tartışma konularını oluşturan hususlara açıklık getirebilmek adına gerekli görülen maddeler yukarıda verilmiştir. Yine 1876 Kanuni Esasisi "*Heyeti Ayan*" Bölümünde yer alan 60. maddede; Heyeti Ayanın reis ve üye miktarının Heyeti Mebusan üyesinin 1/3 ünü geçmemek üzere padişah tarafından atanacağı yönünde yasal düzenleme yapılmıştır. Bu madde hükmüne göre, padişahın beğenmediği üyeleri değiştirme veya yeni üyeler atama yoluyla mecliste çoğunluğu değiştirme yetkisi söz konusu değildir.

¹ Dr. Öğrt. Üyesi. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü
bulentkara_04@hotmail.com & bulent.kara@ahievran.edu.tr

görüşmelerinde dile getirilen bu sıkıntılı yaşanmışlıkları gelecek nesillerin hafızalarına aktarma konusunda tarihsel bir görev icra etmiştir.

Anayasanın ilgili maddeleri verilerek tartışmaların dayanak noktasının ortaya konulmaya çalışıldığı bu araştırmada bir dönemin önemli sorunu olan Meclis görüşmelerinde yeterlilik sayısının tespiti ve bununla başlayıp gelişen sorunların çözümü bağlamında görüldü ki, anayasal hükümler kişisel yorum ve beklentilerle değiştirilebilmektedir ve yazılı kuralların varlığı, bir kesimin tasarrufuna terk edilen hukuk kurallarının işlerlik kazanmasına yetmemektedir.

KAYNAKLAR

1. Atatürk, M. K (1982). *Nutuk*, C.I, İstanbul: Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, MEB.
2. Aydemir, Ş. S. (2008). *Tek Adam*, C.II, İstanbul: Remzi Kitapevi.
3. Bardakçı, M. (2006). *Şahbaba*, İstanbul: İnkılâp Kitapevi.
4. Cebesoy, A. F. (1982) *Moskova Hatıraları*, Ankara: Kültür Ve Turizm Bakanlığı.
5. Danişmend, İ.H. (1972). *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C.4, İstanbul: Türkiye Yayınevi.
6. Kadri, H. K. (1991). *Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Hatıralarım*, (Haz: İsmail Kara), İstanbul: İletişim Yayıncılık.
7. Kara, B (2019) Payitaht'tan Kaçış: Anadolu Ajansı Kurucularının Kalemine Ve Mustafa Kemal Paşa'nın Yazışmalarına Göre İstanbul'dan Anadolu'ya Aydın-Mebus-Subay Gizli Geçişleri, Bölüm 10, Aydın Efe (Editör), *Tarih Ve Siyaset Bilim Araştırmaları*,(177-203) Ankara: Akademisyen Kitapevi.
8. Kara, B. (2018). Mustafa Kemal Paşa'nın Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeki İlk Beyanatı Ve Bu Beyanata Dayalı Kişisel Özelliklerinin Tahlili. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, Sayı: 63, Güz, s. 203-239.
9. Kili, S, Gözübüyük, A. Ş. (1985). *Türk Anayasa Metinleri "Senedi İttifaktan Günümüze"*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
10. *Meclisi Ayan Zabıt Ceridesi* (1920) Devre IV, İçtima Senesi: I, C. I, 12 Kânunusani
11. *Meclisi Mebusan Zabıt Ceridesi*, Devre (1920) IV, İçtima Senesi I, (İçtima-i Fevkalâde) C. I, 12 Kânunusani.
12. Özüçetin, Y. (2015). *Kurtuluş ve Kuruluşta Milletvekili Gözüyle Gazi Mustafa Kemal Paşa (1920-1923)*, Ankara: Berikan Yayınevi.
13. Türkgeldi, A.F (2010). *Görüp İştiklerim*, Ankara: TTK.
14. *Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi* (1959). Devre I, İçtima Senesi I, C. I, Ankara.
15. *Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi* (1959). Devre, I, İçtima, I, Ankara.
16. *Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi* (1981). Devre I, İçtima Senesi I, C.3, Ankara.<